

1964 సుప్రీం కోర్టు రిపోర్టులు (5) 801

గుజరాత్ రాష్ట్రం

వర్యెస్

జెథాలాల్ చెలాభాయ్ పటేల్

(ఎ.కె. సర్కార్ మరియు కె.ఎన్. వాంచూ, జె.జె.)

కర్మాగారాల చట్టం, 1948 (63 ఆఫ్ 1948), సెక్షన్ 21(1)(iv)(సి), 92, 101 - ప్రమాదకరమైన యంత్రం-విచారణ - కంచె లేకపోవడం - మంచి రక్షణ ఉంటే వేరొకరి ద్వారా తొలగించడం.

అయిల్ మిల్లు స్పర్ గేర్ చక్రానికి గ్రీజింగ్ పెడుతుండగా ఓ కార్మికుడి చేయి ఒకటి పట్టుబడి తొలగించాల్సి వచ్చింది. ప్రమాదం జరిగిన సమయంలో స్పర్ గేర్ వీల్ కవర్ అక్కడ లేదని తెలుస్తోంది. చట్టంలోని సెక్షన్ 21(1) (4) (సి)ను పాటించడంలో విఫలమైనందుకు మిల్లు మేనేజర్ అయిన ప్రతివాదిపై కర్మాగారాల చట్టంలోని సెక్షన్ 92 కింద ప్రొసిక్యూట్ చేశారు. మరమ్మతుల కోసం ప్రతిస్పందకుడు కవర్ ను తొలగించాడని పనిమనిషి చెప్పాడు, అయితే ప్రతిస్పందకుడి కేసు ఏమిటంటే, పనివాడు స్వయంగా దానిని తొలగించాడు. ట్రయల్ జడ్జి ఈ రెండు వెర్షన్లను అంగీకరించలేకపోయారు మరియు అతని సమ్మతి లేదా తెలియకుండా ఎవరైనా కవర్ తొలగించినట్లయితే అతను బాధ్యత వహించలేడని పేర్కొంటూ ప్రతివాదిని నిర్దోషిగా విడుదల చేశాడు. అప్పీలుపై హైకోర్టు నిర్దోషిగా ప్రకటించింది.

(1) ఆక్రమణదారుడు లేదా మేనేజరుకు తెలియకుండా, సమ్మతి లేకుండా వేరొకరు రక్షణను తొలగించారన్న వాస్తవం అతనికి రక్షణను అందించదు. యంత్రం పని చేస్తున్నప్పుడు గార్డును పొజిషన్ లో ఉంచడం తన విధి అని చట్టం చెప్పినప్పుడు, అతను అలా చేయలేదని అనిపించినప్పుడు, ఇది ఉన్నప్పటికీ అతను బాధ్యత వహించలేదని నిరూపించుకోవాల్సిన బాధ్యత అతనిపై ఉంటుంది. (2) ఆక్రమణదారుడు లేదా మేనేజరు కంచెను వేరొకరు తొలగించినట్లు నిర్ధారించగలిగినప్పటికీ, చట్టం ప్రకారం చూడవలసిన తన కర్తవ్యంగా ఉన్న కంచెను తొలగించకుండా చూడటానికి అతను తగిన శ్రద్ధ వహించాడని నిరూపించాలి.

క్రిమినల్ అప్పీలేట్ పరిధి: క్రిమినల్ అప్పీల్ నెంబరు 193 ఆఫ్ 1961.

గుజరాత్ హైకోర్టు 1960 నాటి క్రిమినల్ అప్పీల్ నెంబరు 367 యొక్క తీర్పు మరియు 1961 ఫిబ్రవరి 9 మరియు 10 తేదీల తీర్పు మరియు ఉత్తర్వుల నుండి ప్రత్యేక సెలవు ద్వారా అప్పీల్.

డి.ఆర్.ప్రేమ్, కె.ఎల్.హాథీ, ఆర్.హెచ్. పిటిషనర్ కోసం.. ప్రతిస్పందకుడు హాజరు కాలేదు.

డిసెంబర్ 6, 1963 హైకోర్టు జస్టిస్ సర్కార్ తీర్పు- ఫ్యాక్టరీల చట్టం 1948 ప్రకారం ఈ అప్పీల్ ఒక ప్రశ్నను లేవనెత్తుతుంది. ప్రతివాది తరపున హాజరు కాకపోవడం దురదృష్టకరం, అయితే అప్పీలుకు మద్దతుగా హాజరైన శ్రీ ప్రేమ్, పిటిషనర్ మరియు ప్రతివాది దృక్కోణం నుండి సంబంధిత నివేదించబడిన అన్ని నిర్ణయాలతో ఈ విషయాన్ని చాలా నిష్పాక్షికంగా మా ముందు ఉంచారు. ఈ సాయానికి మేము ఆయనకు ఎంతో రుణపడి ఉన్నాము. ప్రతిస్పందకుడు ఆయిల్ మిల్లు మేనేజర్. మిల్లుకు స్పర్ గేర్ వీల్ ఉంది. మిల్లుకు చెందిన ఒక కార్మికుడు అప్పుడు చలనంలో ఉన్న స్పర్ గేర్ చక్రానికి గ్రీజింగ్ పెడుతుండగా అతని ఒక చేయి దానిలో చిక్కుకుంది.

చివరికి ఆ చేతిని తొలగించాల్సి వచ్చింది. స్పర్ గేర్ వీల్ బేస్ కు బిగించడానికి బోల్ట్ లు ఉన్న కవర్ ను బ్యాడ్ చేసినట్లు కనిపించింది, అయితే ప్రమాదం జరిగిన సమయంలో కవర్ అక్కడ లేదు, ఇది ముందే తొలగించబడింది. ఇది చివరి స్థానంలో ఎప్పుడు ఉందో చూపించడానికి ఎటువంటి ఆధారాలు లేవు.

సెక్షన్ 21(1) (4) (సి)ను పాటించడంలో విఫలమైనందుకు ప్రతివాదిని చట్టంలోని సెక్షన్ 92 కింద ప్రాసిక్యూట్ చేశారు. ఈ విభాగం యొక్క చివరి భాగం ఈ క్రింది విధంగా ఉంది:

ఎస్. 21. (1) ప్రతి కర్మాగారంలో ఈ క్రిందివి ఉన్నాయి, అవి:-

.

....

(iv) కర్మాగారంలో పనిచేసే ప్రతి ఒక్కరికీ సురక్షితంగా ఉండే విధంగా వారు అటువంటి స్థితిలో లేదా అటువంటి నిర్మాణంలో ఉంటే, వారు సురక్షితంగా కంచె వేసినట్లయితే, ఈ క్రిందివి, అనగా-

.....

(సి) ఏదైనా ఇతర యంత్రాల యొక్క ప్రతి ప్రమాదకరమైన భాగాన్ని, గణనీయమైన నిర్మాణం యొక్క రక్షణల ద్వారా సురక్షితంగా కంచె వేయాలి, అవి ఫెన్సింగ్ చేస్తున్న యంత్రాల భాగాలు చలనంలో ఉన్నప్పుడు లేదా ఉపయోగంలో ఉన్నప్పుడు వాటిని పొజిషన్ లో ఉంచాలి:

ఈ చట్టంలోని సెక్షన్ 92 ఈ క్రింది విధంగా పేర్కొంది:

సెక్షన్ 92. ఈ చట్టంలో స్పష్టంగా పేర్కొన్న విధంగా, లేదా ఏదైనా కర్మాగారానికి సంబంధించి, ఈ చట్టంలోని ఏదైనా నిబంధనలను ఉల్లంఘించినట్లయితే, కర్మాగారం యొక్క ఆక్రమణదారు లేదా మేనేజర్ నేరానికి పాల్పడి జైలు శిక్ష లేదా జరిమానా విధించబడతారు. స్పర్ గేర్ వీల్ పై ఒక గార్డును ఉంచారని మరియు అది సరైన గార్డు అని ఎటువంటి వివాదమూ లేదు. ఒకవేళ ఉండి ఉంటే ప్రతివాదిని చెప్పవచ్చని వాదించడం లేదు. ఏదైనా నేరం చేశాడు, కానీ అది అక్కడ లేదు.

మరమ్మతుల కోసం ప్రతివాది దానిని తొలగించాడని పనిమనిషి చెప్పగా, ప్రతివాది యొక్క కేసు ఏమిటంటే, పనివాడు స్వయంగా దానిని తొలగించాడు. విచారణ న్యాయమూర్తి ఈ రెండు వెర్షన్లను అంగీకరించలేకపోయారు మరియు అతని సమ్మతి లేదా తెలియకుండా ఎవరైనా కవర్ తొలగించినట్లయితే అతను బాధ్యత వహించలేడని పేర్కొంటూ ప్రతివాదిని నిర్దోషిగా విడుదల చేశాడు.

ఈ విషయం అప్పీలుకు వచ్చినప్పుడు హైకోర్టు న్యాయమూర్తులు చాలా పెద్ద సంఖ్యలో కేసులను ప్రస్తావించారు, ఎక్కువగా ఆంగ్ల కర్మాగారాల చట్టం కింద ఉన్న ఆంగ్ల కోర్టులు మరియు మన హైకోర్టులు మరియు వాటి నుండి వారు ఈ క్రింది రెండు సూత్రాలను ప్రతిపాదించారు: (1) భారత చట్టంలోని సెక్షన్ 21 (1) (4) (సి) ప్రకారం రక్షణ కల్పించాల్సిన బాధ్యత సంపూర్ణమైనది అయినప్పటికీ, అయినప్పటికీ అది ముందుచూపు పరీక్ష ద్వారా అర్హత పొందుతుంది, మరియు (2) యజమాని లేదా మేనేజర్ అందించే 'రక్షణ' పనివాడు యొక్క అసమంజసమైన లేదా వికృతమైన చర్య ద్వారా నిర్వీర్యం చేయబడితే, యజమాని లేదా మేనేజర్ యొక్క బాధ్యత

ఉండదు. హైకోర్టు న్యాయమూర్తుల పట్ల ఎంతో గౌరవంతో, ఈ రెండు సూత్రాలు చేతిలో ఉన్న కేసు తీర్చుకు ఉన్న సారూప్యతను మనం అభినందించలేకపోతున్నాం. ఈ సూత్రాల్లో దేనిపైనా హైకోర్టు న్యాయమూర్తులు తమ తీర్పును వెలువరించినట్లు మనకు అనిపించడం లేదు. అందువల్ల హైకోర్టు తీర్పులో పేర్కొన్న కేసులను గమనించడం లేదా వాటి నుంచి పొందాల్సిన సూత్రాలపై చర్చించడం అనవసరమని మేము భావిస్తున్నాము.

హైకోర్టు చెప్పినట్లు స్పర్ గేర్ వీల్ 21(1)(iv)(సి) అనే అర్థంలో ప్రమాదకరమైన యంత్రం అనడంలో ఎలాంటి సందేహం లేదు. అలాంటప్పుడు, దానికి సురక్షితంగా కంచె వేయాల్సిన బాధ్యత ఉంది మరియు కంచెను "వారు ఫెన్సింగ్ చేస్తున్న యంత్రాల భాగాలు చలనంలో ఉన్నప్పుడు లేదా ఉపయోగంలో ఉన్నప్పుడు" ఉంచేలా చూడాల్సిన బాధ్యత ఉంది. వాస్తవానికి ప్రతివాది యంత్రంపై కాపలాదారును అందించాడనే వాస్తవం, హైకోర్టు గమనించినట్లుగా, సెక్షన్ యొక్క అర్థంలో యంత్రం ప్రమాదకరమైనదని నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చు. రక్షణ లేని యంత్రం నుండి ప్రమాదం ఊహించదగిన ప్రమాదం కాదని వాదించబడలేదు. కాబట్టి ఈ కేసులో ప్రమాదాన్ని ఊహించలేమనే ప్రశ్నే ఉత్పన్నం కాదు, డిఫెన్స్ ద్వారా దీన్ని లేవనెత్తలేం.

పనిమనిషి స్వయంగా గార్డును తొలగించినట్లు రుజువు కాలేదనే భావనతో హైకోర్టు ముందుకు వెళ్ళింది. మేము కూడా ఆ ఊహపై ముందుకు వెళతాము. క్రిమినల్ కేసులో నిందితుడు ఎలాంటి వివరణ ఇవ్వాలన్న అవసరం లేదని, ఒకవేళ అతను వివరణ ఇవ్వకపోతే, ఆ వివరణ రుజువు కాకపోతే, అతనిపై అభియోగాలు మోపిన నేరానికి శిక్షను సమర్థించలేమని హైకోర్టు అభిప్రాయపడింది. ప్రస్తుత సందర్భంలో వివాదానికి తావులేని ప్రతిపాదన ఇది. చట్టంలోని సెక్షన్ 21(1)(4)(సి) డిఫాల్ట్ అని, ఆ డిఫాల్ట్ ను ప్రాసిక్యూషన్ నిరూపించాల్సి ఉందని హైకోర్టు వ్యాఖ్యానించింది. చివరగా, ఒక ఆక్రమణదారుడు లేదా మేనేజరు తనకు కల్పించిన రక్షణను తొలగించిన ప్రతి నేరస్థుడిని శిక్షించడానికి ఎల్లప్పుడూ సిద్ధంగా ఉండాలని లేదా అలా చేయడంలో

విఫలమైతే అతనికి శిక్ష పడాల్సిందేనని చట్టసభలు ఉద్దేశించాయని సూచించడానికి చట్టంలో ఏమీ లేదని పేర్కొంది. ఆక్రమణదారుడు లేదా మేనేజర్ సరైన రక్షణ కల్పించడం ద్వారా ఈ సెక్షన్ కింద తన బాధ్యతను నిర్వర్తించినట్లయితే, అతనికి తెలియని మరొకరు అతనికి తెలియకుండా, సమ్మతి లేకుండా లేదా కుమ్మక్కై తొలగించినట్లయితే, అతను బాధ్యత వహించాల్సి ఉంటుందని చట్టంలో పేర్కొనలేదని పేర్కొంది. అందువల్ల, ప్రస్తుత సందర్భంలో అతను లేదా పనివాడు గార్డును తొలగించారని చెప్పలేమని, ఆక్రమణదారుడు లేదా మేనేజర్ నిర్ణయించలేని ఎవరైనా దానిని తొలగించారని, ఇది ఆక్రమణదారుడు లేదా మేనేజర్ సహేతుకంగా ఊహించలేరని, అటువంటి తొలగింపుకు అతన్ని బాధ్యులను చేయలేమని పేర్కొంది. ఈ విషయాన్ని మేం అంగీకరించలేకపోతున్నాం. నేరం రుజువు కావడానికి ముందు నిందితుడైన వ్యక్తి తప్పును ప్రాసిక్యూషన్ రుజువు చేయాలి అనడంలో సందేహం లేదు. సెక్షన్ 21 (1)(iv)(సి) ప్రకారం యంత్రం యొక్క ప్రమాదకరమైన భాగాన్ని రక్షణల ద్వారా సురక్షితంగా కంచె వేయడమే కాకుండా, రక్షణలను "అవి ఫెన్సింగ్ చేస్తున్న యంత్రాల భాగాలు చలనంలో ఉన్నప్పుడు లేదా ఉపయోగంలో ఉన్నప్పుడు యథాతథంగా ఉంచాలి" అని గమనించాలి. "సురక్షితంగా కంచె వేయాలి" అనే పదాలు ఫెన్సింగ్ ఎల్లప్పుడూ ఉండాలని సూచిస్తున్నాయని మనం భావించి ఉండాలి. అయితే యంత్రం పనిచేసేటప్పుడు ఫెన్సింగ్ ను యథాతథంగా ఉంచాలని స్పష్టంగా చెప్పడం ద్వారా చట్టం ఈ విషయాన్ని సందేహస్పదంగా ఉంచింది. ఇది ఇక్కడ జరిగిన డిఫాల్ట్; యంత్రం పనిచేసేలా చేసినప్పుడు ఫెన్సింగ్ లేదు. ఇది అంగీకరించిన వాస్తవం మరియు దీనిని స్థాపించే ప్రశ్న తలెత్తదు.

ఆక్రమణదారు లేదా మేనేజరుకు తెలియకుండా, సమ్మతి లేకుండా వేరొకరు రక్షణను తొలగించారనే వాస్తవం ఎల్లప్పుడూ అతనికి రక్షణ కల్పిస్తుందా? మేము అలా అనుకోము. యంత్రం పని చేస్తున్నప్పుడు గార్డును పొజిషన్ లో ఉంచడం తన కర్తవ్యమని చట్టం చెప్పినప్పుడు, అతను అలా చేయలేదని అనిపించినప్పుడు, ఈ బంధం బాధ్యత వహించదని నిరూపించడం అతని బాధ్యత. మేనేజర్ లేదా ఆక్రమణదారుడు అవసరమైన కంచె లేదా గార్డును

సమకూర్చినట్లు రుజువు చేయబడిన ప్రతి సందర్భంలోనూ, ఒక నిర్దిష్ట క్షణంలో కంచె లేదా గార్డు తొలగించబడినట్లు అనిపించినప్పుడు, అతను బాధ్యత వహించాలి అని మనం చెప్పనవసరం లేదు. మేనేజర్ లేదా ఆక్రమణదారుడు బాధ్యత వహించని ఏదైనా కారణం వల్ల కంచె అకస్మాత్తుగా విచ్చిన్నమై, యజమాని లేదా ఆక్రమణదారుడు దానిని కనుగొని కంచెను మార్పడానికి ముందు యంత్రం కొంత కాలం రక్షణ లేకుండా ఉంటుందనుకోండి. అటువంటి సందర్భంలో అతన్ని బాధ్యుడిని చేయలేకపోవచ్చు. వాస్తవానికి, ఒక శాసనానికి ఒక వ్యక్తి యొక్క అసాధ్యత అవసరం లేదు. కానీ ఇక్కడ అలా చూపించడానికి ఏమీ లేదు. యంత్రం పని చేస్తున్నప్పుడు గార్డును పొజిషన్ లో ఉంచేలా చూడటానికి తన కర్తవ్యాన్ని నిర్వర్తించడానికి అతను ఏమి చేశాడో చూపించడానికి ప్రతివాది ఎటువంటి ఆధారాలు ఇవ్వలేదు. దాన్ని నిరూపించుకోవాల్సిన బాధ్యత అతనిపైనే ఉంది, ఎందుకంటే అతని డిఫెన్స్ దానిపై ఆధారపడి ఉంది. ఆ బాధ్యతను నిర్వర్తించడంలో ఆయన పూర్తిగా విఫలమయ్యారు. అందువల్ల సెక్షన్ 21(1)(4) నిబంధనలను అమలు చేయడంలో విఫలమైనందుకు చట్టంలోని సెక్షన్ 92 ప్రకారం ఆయన బాధ్యత వహిస్తారని మేము భావిస్తున్నాము. చట్టంలోని సెక్షన్ 101 ప్రకారం చట్టంలోని నిబంధనలను పాటించడంలో విఫలమైనందుకు ఆక్రమణదారుడు లేదా మేనేజర్ యొక్క బాధ్యత సంపూర్ణమైనదని, అది కల్పించిన ఏకైక రక్షణ మాత్రమే అతనికి అందుబాటులో ఉందనే వాదనకు మద్దతు ఇస్తుంది. మా దృష్టిలో ఆ ప్రశ్నను డీల్ చేయడం అనవసరం. ప్రస్తుత కేసులో అది తలెత్తదు, ఎందుకంటే ప్రతివాది సెక్షన్ 101 కింద కానీ, ఇతరత్రా కానీ ఎలాంటి రక్షణను ప్రతిపాదించలేదని మేము కనుగొన్నాము. గార్డుకు ఏమైందో తనకు తెలియదని, మా అభిప్రాయం ప్రకారం అది రక్షణ కాదన్నది ఆయన వాదన.

అయితే, ఈ విభాగాన్ని మరొక ప్రయోజనం కోసం సూచించాలనుకుంటున్నాము. ఈ చట్టం కింద శిక్షార్హమైన నేరం కింద ఒక కర్మాగారం యొక్క ఆక్రమణదారుడు లేదా మేనేజర్ పై అభియోగాలు మోపబడినప్పుడు, అతను నిజమైన నేరస్థుడిగా అభియోగం మోపిన మరే ఇతర

వ్యక్తినైనా కోర్టు ముందు తీసుకురావడానికి మరియు అతను కోర్టుకు సంతృప్తికరంగా నిరూపిస్తే, అతను కలిగి ఉండటానికి అతనికి హక్కు ఉంటుందని ఈ సెక్షన్ పేర్కొంది.

(ఎ) చట్టం అమలును అమలు చేయడానికి అతడు తగిన శ్రద్ధను ఉపయోగించాడు, (బి) ఆ అవతలి వ్యక్తి తనకు తెలియకుండా, సమ్మతి లేకుండా లేదా సమ్మతి లేకుండా ప్రశ్నార్థకమైన నేరానికి పాల్పడ్డాడంటే, అప్పుడు ఆ అవతలి వ్యక్తి నేరానికి దోషిగా నిర్ధారించబడతాడు మరియు ఆక్రమణదారుడు లేదా మేనేజర్ విడుదల చేయబడతాడు. అందువలన ఆక్రమణదారుడు లేదా మేనేజరు తనకు తెలియకుండా, సమ్మతి లేకుండా లేదా సమ్మతి లేకుండా వేరొకరు ఫెన్సింగ్ ను తొలగించారని రుజువు చేసినప్పటికీ, అది మాత్రమే అతనికి బాధ్యత నుండి మినహాయింపు ఇవ్వదు, కానీ అతను ఈ చట్టం అమలును అమలు చేయడానికి తగిన శ్రద్ధను ఉపయోగించాడని రుజువు చేయాల్సి ఉంటుంది, దీని అర్థం ఏమిటంటే, వర్తమానం వంటి సందర్భంలో, చట్టం ప్రకారం చూడవలసిన తన కర్తవ్యంగా ఉన్న కంచెను తొలగించకుండా చూడటానికి అతను తగిన శ్రద్ధ వహించాడు. కంచెను వేరొకరు తొలగించారని నిరూపించగలిగిన సందర్భంలో దాని కోసం తగిన శ్రద్ధ వహించడం అతని కర్తవ్యమైతే, దానిని ఎవరు తొలగించారో రుజువు చేయలేని చోట ఆ శ్రద్ధను ప్రదర్శించడం కూడా అతని కర్తవ్యమని మనకు స్పష్టంగా అనిపిస్తుంది. అలా కాకపోతే కార్మికులకు రక్షణ కల్పించాలన్న చట్టం ఉద్దేశం పూర్తిగా దెబ్బతింటుంది.

ఈ కారణాల వల్ల హైకోర్టు లేదా ట్రయల్ మేజిస్ట్రేట్ అభిప్రాయంతో మేము ఏకీభవించలేకపోతున్నాము. అందుకనుగుణంగా అప్పీలుకు అనుమతిస్తూ కింది కోర్టుల తీర్పును కొట్టివేసి, సెక్షన్ 21(1)(4)(సి) నిబంధనలను ఉల్లంఘించినందుకు ప్రతివాదిని సెక్షన్ 92 కింద దోషిగా నిర్ధారిస్తున్నాం. రు. 200 జరిమానా విధిస్తున్నాం. లేనిపక్షంలో వారం రోజుల పాటు సాధారణ జైలు శిక్ష అనుభవించాల్సి ఉంటుంది.

అప్పీలుకు అనుమతి..

